

САНА ОЛОХ

ХАМНАТ
1931 СМЛ АЛТЫННЫ
18 КҮНҮТЭН ТАХСАР

СССР ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ
ДЕПУТАТТАР ОРОУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 128 (6889).

1989 снл Алтынны 26 күнэ,
ЧЭППИЭР

Сынаата
3 харчы

ССРС ВЕРХОВНАЙ СОВЕТЫН СЕССИЯТЫГАР

МОСКВА. (ССТА). ССРС Верховнай Советын Сою-
хун Советын уонна Наци-
ональностарын Советын ал-
тынны 23 күнүгэр мусту-
бут уочараттаах холбоху-
таах муньахтара бэйэтин
үлэтин ССРС Конституция-
тыгар быыбардыыр систе-
мага уларытылар уонна
эбикилэр тустарынан Со-
хуон бырайыагын дүүллэ-
һиниттэн садалаата. Дахы-
лааты ССРС Верховнай Со-
ветын Председателин бас-
тагы солбуйсаччы А. И.
Лукьянов огордо.

Дахылаатчыт атиллэр
көһнөрүүлэри киллэрик
быыбардыыр системаны
законодательнай сүрү-
ккээһингэ союзнай уонна
автономнай республикалар
бэйэлэрэ быһаарымыла-
рын биллэрдик кэпсэтибэ
диэн бэлэтээтэ. Ону тэ-
бэ быыбары ытыгыга респу-
бликаларга бырылартар
уолсай биэр сорох при-
циплэр киллэриллэллэр.

Бырайыака былаас үр-
дүкү органыгар общест-
веннай тэрилтэлэр пред-
ставительстволорыгар рес-
публикалар сыһыаннара

тус-түсүлгэ үмүтүөннэ.
Кэпсэ республикалар на-
роднай депутаттар түө-
ртэ биридэрин быһаччы
республиканскай общест-
веннай тэрилтэлэрин та-
лар саналаахтар, атыттар
быыбардыыр быыбардыыр
уокруктарынан эрэ ыы-
тыахха сөп диэн ааһаллар.
Итинэн сибээстэн ССРС
Конституциятыгар бу бол-
пурорго быһаарымын рес-
публикалар көрүүлэригэр
бизэр курдук тыһауол-
найдыырга атиллэр.

Сохуон бырайыага быы-
бардырга ыччат кыттыатын
кэпсэ. Чуолаан, быыбар-
дыыр уокруктарынан на-
роднай депутатка канди-
даттары туруорар быраа-
бы аналлаах орго уонне
үрдүк үөрэх заведениела-
рын коллективтарыгар
эмиз бизэри былааннаар.

Депутаттар дахылааты
дүүллэһиллэригэр Сохуон
бырайыагар кэпсэ эби-
лэри уонна бэлэтээһини-
лэри атиллэр. Бырайыагы
парламентскай комитет-
тарга уонна комиссияларга
эсэ очуурга быһаары-
лымна.

Ити кэпсэтин тый Э. А.
Шевардинадэга бэрилинэ.
Кини Советскай Союз тас
политикатын сүрүн туһа-
аһыларын олоххо киллэ-
рингэ ССРС Атын дойду-
лардаагы дьылааларын
министерствотын үлэтин
туһунан аһитиннэриини
огордо.

Сессия министр иһитин-
каринтин бэлэбэ ыларга
уурөөх ылымна.

х х х

МОСКВА. (ССТА). Алтын-
ны 24 күнүгэр палаталар
холбоһунаах муньахта-
рыгар ССРС Верховнай
Совета ССРС Конституция-
тыгар дойдуга быыбар-
дыыр системаны таарыйар
уларытылар уонна эби-
лэр тустарынан Сохуон
бырайыагын биһирээтэ.
Ону ССРС народнай де-
путаттарын буолаары ту-
рак иккис сьездэри ылыны-
таах. Ол эрэри респу-
бликалар бу докумуонка оло-
буран быыбардыр тусту-
рын бэйэлэрин законо-
дательстволарын уларыта
тутуу тыһытыр сөп түбэ-
һиннэри биллгин даҕаны.

уларытыхтарын сөп.

Биһирэммит правовей
акт быыбардыыр система-
ны сохуон өртүнэн сүрүн-
кээһингэ республикалар
тутууга суох буолууларын
биллэрдик кэпсэтэр. Ол
курдук, Советтар предсе-
дательдин быыбардаатын
бэрээдэгэ союзнай уонна
автономнай республикалар
Конституцияларынан бы-
һаарылымаа уонна рес-
публикалар быһаарымыла-
рыгар олобуран тус-туһу-
нан буолуобун сөп. Бири-
ди баттан куоластааһы-
ныннан докумуонтан депу-
татскай корпус сорботун
общественнай тэрилтэлэр-
тан талар туһунан бала-
һыаннааны устарга быһа-
рыы ылылына.

Муньах бүтүүтүгэр
ССРС Верховнай Совета
ССРС Министрлэрин Со-
ветын Председателин сол-
буйсаччы уонна ССРС Ми-
нистрлэрин Советын госу-
дарственной тас экономи-
ческой комиссиянын пред-
седателин полугар С. А.
Ситарян кандидатуратын
бизэргэтэ.

Муньах итин тэҕэ С. И.
Яковлев бэйэтин үлэти-
гэр 13 чияннээх отдел
советыгар тирээһиннэ бэ-
лэтэннэ. Үлэни былаан-
нааһын сүрүннээһин ити
советка толору итэҕэйли-
бит.

Коммунист С. И. Яковлев
тус бэйэтин салайар талы-
ма, биллэти-көрүүтэ, дыбу-
ра отдели салайарга сөп-
төөх диэн бюро сыһаала-
та.

Муньах итин тэҕэ С. И.
Яковлев мистээлэргэ бы-
һаччы сылдьан дьылаа ту-
ругун итэҕэ-тоҕон билсингэ
ыраабынан ситэстэ суо-
бун, ол түмүгэр тыа сирдэринээ-
хи культура тэрилтэлэригэр
методической уонна прак-
тической көмө биризмэти-
гэр оҕоһулаан илэтин бэ-
лэтээтэ. Уорбэга, Чычаас-
ка, Мэлдэхсигэ курдук
үлэһиттэрэ суох Культура
дьылаа, кулуптар баа-
ларын, үтүс сельскэй Куль-
тура дьылаа кинни тар-
дыбат истас көрүгнээхтэ-
рин, техническэй средста-
лары туһанын молтобун,
фермалар кыһыл муни-
стерыгар, о. д. а. сыһан
көһүнүн биэр үкүс ити-
нэн быһаарыахха сөп. Худо-
жественнай уонна библио-
течнай советтар курдук
общественнай тэрилтэлэри,
сельсоветтары кытары си-
бээс биллгин де мөлтөх.

СССР райкомун бюрота
үлэни кэсйилээхтик тэ-
рийингэ уонна культурнай
судатар үлэ тутуах бол-
пуростарыгар итэҕэстээ-
хтик үлэлээбитки иһин ком-
мунист С. И. Яковлева
ийыи огордо уонна дүү-
ллэһилибит болпурөөска
туһааннаах уурөөх ылы-
на.

БАСТЫН ҮЛЭЛЭЭХ КОЛЛЕКТИВ

Арылаах отделениетын
ребочага Н. Р. Барашков
аасыт кыстыкка 5 киһи-
лээх көрмөчөх коллек-
тивын салайан үлэлэппитэ.
Кинилэр кыстык түмүгүнэн
кормоцехтар оройуоннаагы
социалистическай куотала-
һыларыгар үһүс бириис-
тээх мистээбэ тахсан
«Дружба» эрбин фунда-
тын ылытыта.

Отделение салалтата бас-
тыг үлэһити хаалан иһэр
үлэ салаатыгар—субан сүө-

ССКП райкомун бюротугар

Бу дьыл атынны 23 кү-
нүгэр ССКП райкомун бю-
ротун уочараттаах муньага
буолла.

Бюро ССКП чилиэннэ-
р кандидат, «Якутагропро-
мстрой» ПМК-тын механика
Иван Михайлович Эверсто-
вы ССКП чилиэннэн ылар
уонна кэһилэһиннэни олох-
дьаһах өнөтүнэн хаачыыр
комбинат парникхөре Ан-
на Семеновна Гүлэванни
ССКП чилиэннэргэ канди-
датынан ылар туһунан мак-
майгы сүһүөх партиянай
тэрилтэлэр уураахтарын
бизэргэтэ.

Муньах Холтобо сель-
скэй Советын исполкомун
председателиннэ Семен
Иванович Сергеевич талар
туһунан народнай депутат-
тар Холтобогоогу сельскэй
Советтарын сессиятын бы-
һаарытын бизэргэтэ.

Итин тэҕэ бюро Бүтүн
Союзтаагы XIX партийнай
конференция уураахтары-
нан салайтаран оройуонга
культурнай-сырдатар тэри-
лэлэр үлэлэрин уларыта ту-
тууга ыытар үлэтин туһу-
нан райсовет исполкомун
культурага отделин сибээ-
дистэй коммунист С. И.
Яковлев отчуотун иһитэ.

Таб. Яковлев культура
тэрилтэлэрин кадрдырынан
бизэргэтүүгэ уонна үлэһит-
тэр квалификацияларын үр-
дүтэтигэ утумнаахтык үлэ-
лээбитэ бэлэтэннэ. Ангар-
дас быһыл оройуонга 11
аһал үрдүк үөрэхтээх куль-
тура үлэһиттэрэ сага кэ-
лилэр уонна кинилэртэн
8-тара культура кэһилэ-
тэрдээх тэрилтэлэригэр
үлэстэ аһанылар. Билигин
дойду иһин үөрэтин заве-
дениеларыгар 16 ыччат үөр-
эстэ сылдьар. Кинилэртэн
үгүстэрэ стипендиянан ту-
һааналлар. Таб. Яковлев от-
чуоттуур кэһитэр оройуон-
га уонтан тахса республи-
канскай таһымаах уонна
аһаллы Алексеевскай оро-
йону кытары хардыта
культура үлэһиттэрин се-
минардара ыытылынылар.

Оройуон культураны үлэ-
һиттэрэ олох аһаһаһа Бу-
рятскай АССР-га тийэ сы-
рытылар.

Оройуонга уус-уран са-
модельнай коллектив-
тар үлэлэрин туруктаах оҕо-
рууга уонна сага фолькло-
рун сайыннарыыга хайыска
ылылынытыгар таб. Яков-
лев үлэтин стилин ураты-
лара эмиз көстөллөр. Ити
түмүгэр Дирингэ театраль-
най ылаас уонна респу-
блика үрдүнэн бастагы уран
тербахтаахтар студиялар
тэрилиннилэр. «Дьээрэк-
кэй» оҕо народнай ансам-
блыгар уонна Дирингэстэ
оҕо музыкальнай оскуола-
тыгар кэһитин үлэлэнир са-
га даон аһанан, саха фоль-
клорун пропагандалааһыны
нан дьарытаналлар.

1990 сылтан культура үч-
реждениеларын толору ха-
һааһытылаһа аһаһаһа
киллэрингэ бэлэмнэни
үлэлэргэ болдомто ууруллу-
бут. Ол курдук, кэһилэһин-
нээбэ талабурдээх өгөлө-
рү оҕоруу сыһаа кэһити-
лэр, маньаха олох мун-
нуулар.

Кыра производственной
участкатыры сайыннарыыга
иһиллибит хайысканы
ойөөһүгэ таб. Яковлев
кыһамнытын уура. Отдел
советыгар Толоонноогу
уонна Төлөйдөөгу Культура
дьылаэрин директордарын
отчуоттарыга болдомто,
урунку курдук сыһаара-
ларга буолбакка, ытыллы-
бит дьаһаллар хаачыстыба-
ларыгар ууруллубута мээ-
нээ буолбатах. Культура
тэрилтэлэр ыытар бары
дьаһалларыгар итинни сы-
һааннаһы үчүгэй түмүктэ-
ри бизэр. Оройуон куль-
туратын үлэһиттэрэ биэр
идэлээхтэрин кытары куо-
талаһыларыгар икки кан-
ниги сыһа республикага
бастагы мистэни ылытыта-
ра итин көрдөрөр.

Таб. Яковлев бэйэтин үлэ-
тигэр 13 чияннээх отдел
советыгар тирээһиннэ бэ-
лэтэннэ. Үлэни былаан-
нааһын сүрүннээһин ити
советка толору итэҕэйли-
бит.

Коммунист С. И. Яковлев
тус бэйэтин салайар талы-
ма, биллэти-көрүүтэ, дыбу-
ра отдели салайарга сөп-
төөх диэн бюро сыһаала-
та.

Муньах итин тэҕэ С. И.
Яковлев мистээлэргэ бы-
һаччы сылдьан дьылаа ту-
ругун итэҕэ-тоҕон билсингэ
ыраабынан ситэстэ суо-
бун, ол түмүгэр тыа сирдэринээ-
хи культура тэрилтэлэригэр
методической уонна прак-
тической көмө биризмэти-
гэр оҕоһулаан илэтин бэ-
лэтээтэ. Уорбэга, Чычаас-
ка, Мэлдэхсигэ курдук
үлэһиттэрэ суох Культура
дьылаа, кулуптар баа-
ларын, үтүс сельскэй Куль-
тура дьылаа кинни тар-
дыбат истас көрүгнээхтэ-
рин, техническэй средста-
лары туһанын молтобун,
фермалар кыһыл муни-
стерыгар, о. д. а. сыһан
көһүнүн биэр үкүс ити-
нэн быһаарыахха сөп. Худо-
жественнай уонна библио-
течнай советтар курдук
общественнай тэрилтэлэри,
сельсоветтары кытары си-
бээс биллгин де мөлтөх.

СССР райкомун бюрота
үлэни кэсйилээхтик тэ-
рийингэ уонна культурнай
судатар үлэ тутуах бол-
пуростарыгар итэҕэстээ-
хтик үлэлээбитки иһин ком-
мунист С. И. Яковлева
ийыи огордо уонна дүү-
ллэһилибит болпурөөска
туһааннаах уурөөх ылы-
на.

Н. Р. Барашков коллек-
тива кыстыкка киннигэ
300 ыччат сүөһү кыстык
хотонун муостатын сагар-
дан тэлэстэ, сүөһү уула-
тытын, ноһуому таһа-
рыны механизациялаа.

Аһы сайын сүөһүлэрэ
кыстыкка сир отун бай-
лэрин күүстэринэн бэлэм-
нир биллэһиэхтэр. Маны
таһынан уотар площадка-
ны оҕоруохтара, баһыла
сирэ аһанан күөх үүнээйи-
ни ыһахтара.

Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

★ Кыстык тэрээһинин бэрэбиэркэлибит ★ ТИРИИ ТИИЙБЭТИНЭН

Соторуутаагыта «Мугудай»
совхоз Маралаайытаагы от-
делениетыгар кыстык тэрээ-
һинин биһиксик. Отделение
сүөһүлэрэ үс сиринэн кыс-
таан тураллар.

Лыбытах фермата.

Арендатор П. С. Заха-
ровтаах үһүс буолан 30,
арендатор А. А. Терютин
кэргэниин 24, эсэ икки
ыаннаахсый 15 ынагы көр-
рөллөр. Оһон ферма,
аһыыр оһуутуун, 90 сүөһү-
лээх. Хотон сыһамныт, сы-
лаас. Сүөһүлүтэр, уу ба-
һыллы илик буолан, ком-
бикорму ыһахтарга кураа-
нахтыа салалтаалар. От,
сиһилэс бэриллэр. Ыаннаах-
сыттар отунан уонна сиһи-
лэһинэн аһаһыны эрдэ са-
балаатыбит дьыллар. Кини-
лэр кэлэр тохсуннуу-
тан ыла арандаттан өк-
наастаах тыллаахтар. Би-
ричиннэтинэн дьаһар сыана,
лицевой счонка оҕоһулар
ороскуот чуолкайа сүөһүн,
киһилэргэ ким да кыһамна-
тын ааһаллар. Холобур, Те-
рютиннар дьыа кэргэн ку-
һун кыһтарын сыһаабы-
тыгар отделение солбуйар
киһи бүлөн бизэргэтэтинэн
хомойоллорун элэлэр. Сүө-
сүлүтэр кэһиллэлэринэн,
фермага совхоз киһи аппа-
ратыттан ким да сылдьыбат.
Кыһыыга от саллаһа суох.

Уу Оһуустаах фермата.

Бу ферма киһи хотон,
аһаар дьылаан тутуулаах
буолан, сыһаах оһо-бача
наадыбаттар эбит. Аһаҥас-
тарга эрэ сыһамныт. Баста-
гы хотон икки улахан аһа-
наага ыһсарылыыахха аһа-
ҥас туһар. Түһүктэр эмиз
оҕоһулаубахтар. Оһон
хотон наһаа тыһыны. ТСН
трактор суоһунан үлэлээбэт.
Оһон ноһуому оһулуан
таһаары сыһааллар. Бу
хотонго 90 ынагы бизэ
ыаннаахсый көрөр. Ол иһи-
гэр Крюковтар дьыа кэргэ-
ннэрэ үлэһин.

Иккис да хотон баста-
ныттан улахан сыһааһа суох
буолан дьылаан. Маны арен-
датор Топстоуховны кытта
икки ыаннаахсый үлэһин.
Бу икки хотоннорго үс уол,
бийыл армияга барыахтар-
ыгар дьыри, субаннары
көрөллөр. Ол эрэри, төһө
субаны көрөллөрө чуолкай-
дана илик.

Төбүрүүн фермата.

Дьырибинэ олох таһыгар
туһар икки хотонтон биэр-
дэригэр кыһылар кыһыт-
тар. Хотон сыһамныт, сы-

лаас. Маны бизэ үлэһит
240 ыччэри көрөр. Хотон-
го уу таһылар эбит. Оһон
сыһаас көһиньөрбө ситэ-
лэр. Иккис хотон суботун-
нуу куһуһунэн соторуутаа-
гыта сыһамныт. Оһон аһа-
нара билигин да ыһсары-
ла иликтэр. Хотон тыһыны.
Түһүктэрэ ситэ уурула
иликтэр. Маны түөрт ыан-
наахсый 75 ынагы көрөр.
Үлэһит илии тийэбэт. Мин
сылдыарбар сүөһүлэр су-
баннары кытта таһырдьа
далга тураллар.

Уу Оһуустаах фермата.

Бу ферма киһи хотон,
аһаар дьылаан тутуулаах
буолан, сыһаах оһо-бача
наадыбаттар эбит. Аһаҥас-
тарга эрэ сыһамныт. Баста-
гы хотон икки улахан аһа-
наага ыһсарылыыахха аһа-
ҥас туһар. Түһүктэр эмиз
оҕоһулаубахтар. Оһон
хотон наһаа тыһыны. ТСН
трактор суоһунан үлэлээбэт.
Оһон ноһуому оһулуан
таһаары сыһааллар. Бу
хотонго 90 ынагы бизэ
ыаннаахсый көрөр. Ол иһи-
гэр Крюковтар дьыа кэргэ-
ннэрэ үлэһин.

Иккис да хотон баста-
ныттан улахан сыһааһа суох
буолан дьылаан. Маны арен-
датор Топстоуховны кытта
икки ыаннаахсый үлэһин.
Бу икки хотоннорго үс уол,
бийыл армияга барыахтар-
ыгар дьыри, субаннары
көрөллөр. Ол эрэри, төһө
субаны көрөллөрө чуолкай-
дана илик.

Отделениега сүөһү иһити-
тин биридэһириинэн Ни-
кифор Охонешников сого-
рутаагыта аһамныт. Ыһса
куһуһунэн дьыри сүөһү кө-
рүүтүгэр арендага үлэ-
лээбит. Билигин даҕаны, ки-
һи суоһунан, ол сүөһүлэ-
риттэн босхолоно илик.
Киниттэн арандаттан тобо
тахсыбытын ыһыппыллар,
билигин специалистарбыт
сыл түмүгүнэн рабочайдар
тугу да тахсыбат курдук
расчет оҕороллор дьыри.
Сыһаалара совхоз үрдүнэн
халбаһыны туһар үһү.

Отделение управляющей
Н. Н. Жергин этэринэн,
үлэһит илии тийэбэт. 1986
сыллаахха аһаҥдас сүөһү
көрүүтүгэр 68 киһи үлэлэ-
бит эбит буоллаһына, били-
гин бааре-суоһа 48 киһи
үлэһин үһү. Отделение 88
рабочайдааһыттан салайар
үлэстэ 9-һа, тутууга 12-тэ
үлэһинилэр, 19-һа механи-
затор. Фермага 20 үлэһит—
4-5 тьыһа көрөөчү, 3-4
субан сүөһү көрөөчү, фер-
ма аһы үчүөтүт, истас
үлэһит—иккитэ. 2 ыан-
наахсый сотору үөрэххэ ба-
рыахтаахтар.

Учүоттуттар суох буолан-
нар, үтэ хаачыстыбатыгар
сөптөөх үлэ ыытыллыбит.
Ханна да үтэ сойутар өм-
көстө суох. Үтүт тутуу су-
рунааһын хайа да фермага
булан көрбөтүн. Билигин
бензин суоһунан сибээс-
тэн уу баһылибит. Хан-

нык эмиз уу баһылынааһы-
на даҕаны, көһиньөрбө
огороччулар суох.

Түмүктэннэ этэххэ, бу
отделениега олус ыраахан
балаһыанна үлэһиттэр. Бас-
таһан туһан, сельсовет ис-
полкома фермаларга үлэ-
һит илиини булууга көмө-
лөстөбүнэ сатаһыһы. Сов-
хоз салалтата совхоз ара-
хсытын настроеннатынан
олорбоско, бэрэ түргэни-
аһылык балансыткы огоро-
охсоро, фермага даҕаны,
кэһилэһиннээбэ да от тиз-
ийитик быһаара наада.
Уонна тохсуннуу 1 күнү-
гэр дьыри арендатордарга
дуоһагар сага усулуобуйа-
тын оҕорон, билиһиниттэн
билиһиннэриэххэ, өйдө-
түөххэ.

Маассабай суботунуһу-
тарынан үлэһан тым-
нылар түһэ иликтэринэн
хотоннору сыбатыныны бу-
тэриэххэ, ууну баһыны
быһаарыахха.

Р. СОФРОНОВА.
[Хамнат общ. көр.]

♦ «Аренда: тобо бытаарабыт?» ыстатыйаны дьүүлэнэбит ♦
«СҮГЭ КЫАЙБАТАБЫН СҮБЭ КЫАЙАР»

Биһиги хайыппытыгар бу ыстатыйаны дьүүлэнн сааламмыта икки ыйтан орто. Ол тухары бэһиэйэх сурук бэчээтэниэ. Соххо-тарбыт, соххо-тардаары партинай, профсоюзнай тарилтэлэрбит салайааччылар, иккиэйэх экономистан ураты, тыа хаһаайыстыбатын специалистары аһаһыннаах тылларын этэ иликтэр.

Арааһа, парендан дини тыла дэлэлээх билик тур-гүйбат аһара дириг ис хо-лоонноох теоретическай өйдөбүл курдук киэптэтэ истэбит быһыылаах. Арен-даны тарийкини аһардас экономистарга найылааһы-ны, ороһортон, бэйэ са-наатын этэртэн туттунуу атын тугунан да быһаар-быт суоһа дылы. Дьингэр, биһиги теоретическай тү-мүктэллэннэри көрдөөбөл-пүт, аренданы олохтоһун практической суолларын көрдүүбүт эбээт. Онон олохтоох хаһаайыстыбан-ныктарбыт, технологтар-быт, үлэни-хамнаһы бүгүн быһаччы тарийс сыйдаач-чылар бу боппууоска са-нааларын адаас кэтэмэйдэ-дээбиксэ этэр, аренданы тарийиһа активнайдык кыт-тар кыахтаахтар уонна ол олус наадалаах.

Оройуонга, бытааннык да буоллар, аренда олох-тоһон эрэр. Кини дьингээх арааскыларын хонуу чо-чу үлэлэригэр, сылгы уон-на кыыл итинтигэр изм-кэрин билсбит тэг баа-йылаах үлэһиттэр дьосус коллективтарынан аренде-лаһылар буолар. Кини-лэр атын илэйд-туппай үлэ-лэргэ аралдьыйбака, күүс-тэрич-кыахтарын бүүс-бү-түнүү туһааннаах боччум-наах дьылааларыгар анаан, үрдүк бүтэһиктээх түмүк-тэри ситиспит холобурда-ра бааллар. Бастың техно-логияда дьулуһууну, хаа-чыстыба иһин дьингээх охсуһууну, икээһи сыһы-ны киһилэргэ көрөөсүн.

Оттон сүөһү итинтигэр, саамай элбэх үлэһиттээх

салааһа, аренда адаас сый-на киһиэн иһэр. Дьингэр, аренда соххо сүөһүтүн арен-далаһыта элбээтэ. Оттон ол тухаа тарьыларын өй-дөөн көрүү эрэ. Истэр тухары олохтоох, улахан дьос-бурдаах сүөһүтүтэр бодок коллективтар үүрээһинэри-тэн, үлэни сатаабат, мөл-төх, арыт сүрээздээс дьос-ну кытары аалсарган тэ-йэи, бүөрэмнэтих үлэ-лиригэ тардыстыларыгар тирээриэр. Кыра, бүөрэм-ни хотоннор ол иһин эл-бээтилэр. Манньк аренда кини өйүн-санаатын, пси-хологиятын социализм дьин-кэбэрэ, дьингээх соци-алистическай хаһаайыны үөскэтэр саарбах. Эссө кыра хотоннорунан быта-рийаммыт, научнай-технич-ескай прогрессе хоннохто-нон иһэр хардытыттан ыраабынан хаалыахпыт, туора да туруолут дьин-диксинэбин. Тобо эрэ кэ-лиин ынабы искусственной сэмэлээһинтэн оһуһунан сөптөһүгэ көһүү элбээтэ, сүөһү контуруолуур тирэ-гэһиэрэ үрэллэллэр, хотон-ну механизациялааһын ту-һунан аһыйах сыллаабыта бэркэ күөдүйбүт кэпсэтин-нэи барда. Аны боро-дууксуйааларын арендатор-дар ылбат аатыран, көр-мөхтөр сабыллытааһын эрэллэр. Онон соххо-тар үлэ саастаах рабочадала-дык кэргэннээн аренда-лаһыларын соччо-бачча кө-бүлээһинээх баар этэ.

Үгүстэр арендада дура-һыйбаттар. Ол биричиниз-тэ эмнэ өйдөнөр. Аренда — үгүстэр билбэтэх саға сыһыаннаһылар. Ону та-һынан соххо-тарга үлэһит-илии тийкэбт. Иннэ ты-нан соххо-тарга производсто-та, сүрүннээн, быстах изм-гэ үлэлээччилэр, үксүн оо-куола паартатыттан саға тахсыбыт ыччаттар сөн-ныларыгар сүктэрин турар. Бу олоххо оһита, үлэбэ-снэ-хото үөрүйэс суох дьон чаччы барыстаахтык үлэлиригэ төһө эрэмнэ-лээх буолаохтарай? Онуоһа

эбин киһилэргэ тирэх бу-олаах түс-бас үлэһиттэр дьингэр аренда-тын бичүүм хотонноругар ха-ддьыйбыт буоллактарына? Итиннэ улахан дьону кы-тары ааһа үөрүйэс суох ыччаттар кизик экономиче-скай билиилээх, оһурутаан толкуйдуур, улахан былаас-таах дьону кытары табаар-харчы өртүнэн сыһыанна-һыга киһирээлэрэ аһара хорсун, баламат да дьин-пин баһарабын, быһыынан буолуох этэ. Сатаан бар-дааха, соххо-тарбыт саала-талара аренда дуогабар-дарын кэһинлэрэ, үлэ тө-лөбүрүн санаахтарын ах-сын булкупуулар, специа-листар арендатордары тум-на хаамаллара күнүстэ каста-билэ турар. В. Швец аренда-тан ким да аһаас-таныах туһа суох дьин би-гэргэтиһтэ биһиги усулу-булабытыгар билигинтэ сөп түбэспэт.

Ити иһин аренда-й сы-һыаннаһылар соххо-тар-быт бары структурнай под-разделениеларыгар тэһиэ кэлимин киһилэрэ ыһа-пыт суох курдук буолар. Оттон арендада кэлимин киһирбэтэххэ, общест-во, коллектив уонна личность интэрээстэрэ сибээспэтэ-рин, дьингээх аренда-й сыһыаннар олохтоммотто-рун туһунан В. Швец саа-май сөпкө этэр.

Хайдах буолуоһа? Мин санаабар, суос-соготох суол баар. Ол—соххо-тар отделениеларын истэри-кэн идэтибит сыахтары тар-ийи. Үүтү онорор, эти онорор, ыччат сүөһүнү үөрү толорууга-тупсары-га анаан иһтэр, сүөһү аһылытын бэлэмниир, сыл-гы, кыыл иһтэр, оһуруоту-нан дьарыктанар, транс-портнай, о. д. а сыахтары. Соххо-тар үлэ саастаах рабо-чайдара бука бары иһи сыахтарга тыһиралыахта-тар. Сыахтар салайааччы-ларын киһилэр коллектив-тара бэйэлэрэ, төһө ыһа-ларынан, туһаннаах үрдүк үөрэхтээх специалистар-тан

талыахтаахтар. Сыах иһи-нэн уонна соххо-тар кыта-ры сыһыаннаһылар хай-дах тариллээхтээхтэригэр В. Швец моделыттан атын этэрин суох. Арай соххо-тар урдүнэн производстоны кэпсэтин уонна социальная сайдыы фондальарын үөс-кэтингэ сыахтар үбү, аһа-р-дас соххо-тар былааннары-тан көрөн буолбака, бу-йэлэрин наадыйыларын эмнэ учуоттаан дуогабар-даһан киһилэрэллэрэ орду-к сирдээх буолуох этэ дин саныыбын.

Сорохтор, ол иһигэр В. Швец эмнэ бары подре-з-делениелар дохуоттара эт-тэн, үүтэн, оһуруот аһы-татан эгин тутулуктаах буо-лаа наадатын туһунан этэллэр. Итинник сибээс-тир механизмы үөскэтэр, мин санаахлар, ыһахан. Үөскэппит да иһин олус тагүртүүлээх, өйдүүргэ уустук буолуоһа. Холобур, транспортнай сыах табаа-рынан транспорт өгөтө буолара биллэр. Дохуоту ити табаарын батараң, а. э., эталоннай гектарын, тонна-километры катылаан, хоторор. Уонна эти иһи-нэ үүтү онорорчулар мөлтөхтүк үлэлээһиннэри-тэн тобо тутулуктаах буо-луохтаабыт? Биһиги ити боппууоска өйбүтүн сис-тарбаппыт сөп этэ.

Арендада сыахтарынан киһири ордуга элбэх. Быс-тах үлэһиттэр, оһита суох ыччаттар чаччы интэрээс-тээх наставниктанан, аах-сыыга тирэх дьонноһон санаалара бөбөргүөс. Ол аата аренда-й соххо-тар урдүнэн кэлимин киһилэр кыах үөскүү. Отделение-лар, баһар, соххо-тар кыла-бынай даһаны, специалис-тара аренда-й сыһыанна-һыга тардылаахтара. Ли-цевай сөптөр, чөкөвай киһиниһкэлэр, дуогабардар атын бары докумуоннары үтүрүйүөхтэрэ, аахсы су-дургутууоһа. Хамаһа до-хуот бүүс-бүтүнүү сол-буйуоһа. Аһаһар-дуогабар-

даах, былаан-учуот санаа-лара соххо-тар урдүнэн бири-дик, хаһаһаабатык олох-тонор кыахтаныахтара. Ол бухгалтерия, экономиче-скай сулууспа үлэлэрин, суоту-учуоту уопсайынан, биллэрдин чэпчэтиһэ.

В. Швец уонна С. Ми-ронов ыстатыйаларыгар баанньык, котельнай, суо-лу-һиһи онорго, о. д. а, курдук кыайан система буолбат, дохуоту биэрбэт салаалары ким да аренда-лаһа суоһаабыттан му-наахсыһы этиллэр. Оттон биһиги производстоной-дартан ураты социальная, коммунальная объектары сельсоветтар дьаһаллары-гар биэрдахпиннэ хайда-һый? Соххо-тар дьин произ-водстоной тарилтэ буол-лаһа дин. Оттон производ-стоной объектар котель-найдарын үлэһиттэрэ ити сыахтар истэригэр, кири-сэн, ол дохуотттан үл-лэстиахтаахтар.

Сорохтор, чуолаан, «Му-гудай» соххо-тар кылаабынэ экономикһа А. Аргунов, биридинлээн аренда-й, дьингэр аренда-й, кэтэх хаһаайыстыбада сүө-һүнү дуогабарынан көр-дөрүүнү быстах измнээх, ыһахан «эмнэ» ыһары-лан туттар, кэскилэ суох ньымаларынан бааллар эбит. Итин кытары сөбү-лэһэр күчүмэйдэ. Соххо-тарга үлэһит илии тий-бэтин тухары бу ньымала-ры соххо-тар кыһарыл-лаһа тутта туралларыгар тийиэхтэрэ. Оттон соххо-тарга үлэһит илии боппууо-һа быһаарылынааһына, аны нэһилиһиннээн үлэһит хаа-чыһы үлүлүнчү суоһе-лаах проблемата тороон тахсыа. Соххо-тар до-хуот киһилэрин саала-ла-ра элбээн, кэргэн иһиһтэ-рэ, Онон аренда ити ко-ригирин кийгэтүтэр олох сыһа, хата, салгы са-һыаннар туһунан толкуй-дуур сөп. Мин итинни аренда-лаһааччылар коо-перативтарга түмэр, киһи-лэри кытары кооператив

эрэ нөһүө дуогабардаһар туһунан этиитин биһирээн аахтым, Биһиһхэ билигин сорох соххо-тарга итинник кооперативтар торумнаан тураллар. Киһилэри өйө-төххө, бу боппууос кэби-дэстик быһаарыллыаһын эсеп.

«Чурапчы» соххо-тар Кы-таанахтааһы отделениетин партбюрогун секретара И. Пономарев соххо-тар от-делениеларын Агропром-баһага тусла сөптөөх, тусла дохуоттаах коопе-ративтарга кубулуоттарга этэр. Бу этиит кини эрдэтээһи соххо-тары билигин от-делениелар измнээһиэрэ измнээһиэрэ тоскоопхо-тарын солбуйарга этиити-тэн тух да уратыга суох. Уратыга дьин соххо-тар са-лаалатын, ону даһаны коо-перативтар салааларын советын курдук көрүгнээн, онунаан хаалларарга этэр. Дьингэр, онуна экономиче-скай таһууларын туһам-мат саала дьин тух ту-һаалах саалага буолаах-тыай, хаһаайыстыбада кэ-лээн. Кини этэрин курдук, соххо-тары аһара түһэн бытарыты дьинг дьыла-тыгар саалаһы прона-водстова ханниһык, эм-тич чуһаһаһа буола-баран, мин санаабар, ха-һаайыстыбаларытын олус кыаһа суох оноргоһа. Бу самостоятелноһа тардыс-тыр отделениелар таһым-наах салайааччылар на-строениеларын көрдөрө-эти. Ол арендада киһи-ни судургутууоһаар үүс-турдую этэр.

Мин, кырдык, эконо-мист даһаны, тыа хаһа-йыстыбатын үлэһиттэ да буолбаһаһын. Ол эрээри оройуон тыатын хаһа-йыстыбатын үйэ чыһэлэ-рин устатыгар кэргэн көр-бүт хаһааччыт, уларита тутуу механизмнарын про-пагандалаһааччы үлэһит буоларын быһыыһынан, бэ-йэм санааһын этэн тура-ч, үлэһиттэр бу кэпсэтингэ кыттыларын күһүрдүөх-тэрэ дьин эрэннэхпин ба-һарабын. Субэлэһизм: «Сүгэ кыайбатаһын субэ кыайар» дьинччилэр.

И. ОКОЕВ,
журналист.

Сүөһүнү өлөрүү бүгүн түмүктэнэр

Чурапчы буойунатыгар сүөһүнү өлөрүү үс күн тарьыһиннээхтик ытылы-на. Карл Маркс аатынан соххо-тарга 283 сүөһү өлөрүлүннэ. «Чурапчы» соххо-тар суотугар арен-датор Е. И. Габышев 36 сүөһүнү өлөртөдө. Бэһиһэ эбизтэн киһиэ Су-буруускай аатынан соххо-тар Кындаһыттан 140 сүөһү киһилэриһэн 50-чата өлө-рүлүбүтэ. Онон бүгүн хаалбыт 90 сүөһү өлөрү-лүннэһинэ оройуон киһини буойунатыгар сүөһүнү кү-һүнү өлөрүү түмүктэннэ.

Сүөһүнү өлөрүүгэ оро-йуон киһини бары тарил-тэлэрин үлэһиттэрэ бэрт көхтөөхтүк таһыстылар. Бастаһы күн манна 118 киһи үлэһээтэ. Бэһиһэ 100-чэ киһи кэлэн баран, Кындаһыттан сүөһү биризмэ-тигэр киһирбэһи, үгүстэр таһа төһүнүлэр.

Бары тарьыһи боппу-уостары быһаарыһа эт-үүе комбинатын завхоза Е. Е. Адамов үтүөлээх.

И. ЕГОРОВ.

Оройуонмут сайдыытын биэр кэскиллээх боппууо-һунан таас дьинлэри, хо-тоннору уонна гаражтары тутуу буолар. Маны олоххо киһилэрэрэ сн кыра са-лааһынар баар курдуктар эрээри, дьаһаллар уота-күөһэ суох, бытааннык, элбэх утарсыллардаах сы-барыйаллар.

«Якутагропромстрой» МПМК-та Эрилик Эристин аатынан соххо-тар икки ула-хан таас объекта—оскуола-ны уонна деткомбинат—тутар. «Мындеһаһы» со-ххо-тар баанньык, деткомби-нат, Субуруускай аатынан соххо-тар, деткомбинат, «Мугудай» соххо-тар МРТБ тутуллаллар. «Агротехснаб» бэйэтин күһүннэ 27 квар-тиралаах таас дьини. Карл Маркс аатынан соххо-тар таас квартинай котельнай тутуллар. Ити курдук, 1987 сылтан саалаһан 10 сиргэ таас объектар тутулла ту-раллар. Бу—олус аһыһа. Ону хайдах түргэтэһиэххэ? Бастаһытынан, «Мында-һаһы» соххо-тар блоной сыаһа үлэтин тосту тупсар-даһына эрэ таһыллар. Би-һиһи Е. Е. Аммосов сала-йааччылаах бытархай бло-гу онорор коллектив 100

тыһ. устууһаны онорор бы-лааннаһын 45 бырыһаан эрэ төлөрдө. Биргээлдээ оройуон фондатыттан 400 тонна цемент, икки КамАЗ автомашинна барыллыбэт-тэр. Егор Егорович бэйэ-үлэлиир баһалаах эдэр ки-һи. Ол тыһаан баран үлэ-лиир миһтээс директор, упралыюаһы өртүлэриһтэн сөптөөх көмө суох буолан үлэһит иликнэн толору хааччылыаһа. Сыһаарыл-лыбит үлэһиттэри, соххо-тар кыстыкка бэлэмниһтэ кыайтарбака, устан ылла. Онон коллектив кыһынна-ры эргиччи үлэлиир кыаһа суох буолла, бийылгы бы-лаан туһалара уустугурда. Онон эһиниһтэ былаанна-һыт оройуон таас тутуула-ра бытархай блогунаан хааччылыһыт баһаһыан-кыаһа киһирдилэр. Бу сыах манньк тарьыһиннээхтик үлэлээһинэ, «Мындеһа-һы» эрэ соххо-тар таас тутуу-ларын блогунаан хааччыһын

сөп. Дьингэр, оройуону бү-түнүү хааччыһахтаах.

Биһир устууна бытархай блогу атын сиртэн тийээн аһаһаһа 3 солк. төһүү-бүт. Ол эрээри Лена эһэ-дээһи блогу бэлэмниир хаһаайыстыбалар бородук-суйаларын аны аһыһааһат буоллулар. Очотугар соххо-тар бэйэлэрэ кыра блогу ороһуннаһтарына эрэ ханнын эмит таас ту-тууну ыһыахтара.

Манньк баһаһыаннаһа бытархай блогу онорор станогу 6-7 тыһ. солкуобай-га санаастаан эмнэ оһо-торуохха сөп. Манньк ста-нон биһир сменаһа 500—600 устуука блогу он-орон сөп. Станогу кө-дүүстээхтик үлэлэттэххэ, сайын устата иһин санаас-танан оһоһулуубут сыһе-һын толору толунар. Ста-ногу «Агротехснаб» рацио-нализатора Н. П. Захаров уонна сварщик В. Я. Лео-нов онордулар уонна ко-

дүүстээхтик үлэлэттэлэр. Кинилар станотара күһнэ 500-600 устуука кыра блогу онорор. Бу иһиннэ «Агро-техснаб» коллективка Не-рюнгри өрөмүөннүүр заво-дугар 47 тыһ. солкуобайга бытархай блогу онорор станогу санаастаан онор-торон аһалан боруобалаа-һын иһин төһөрөн турар. Республика сорох соххо-тар манньк станоктары Одесса куоракка тийэ, сорохтор Жатайга, аһыттар Якутскайга санаастаан онортороллор. Манньк станоктары көдүүстээхтик үлэлэттэххэ, кыра тутуула-ры блогунаан толору хаа-чыһаһа сөп.

Билигин арычнай хотон-нор, гаражтар тыа сиригэр сыһыһа-һаһа үлэһэ киһи-тэһэн эрэллэр. «Агротех-снаб» бэйэтин көмө хаһа-йыстыбатыгар арычнай хо-тону тутунна. Манньк арычнай хотон көдүүстээ-

һэ даһаастаһаһына, сох-хо-тар арендатордарга анаан 60—80 сүөһүгэ толо-ру механизациялаах дьосус хотоннору тутуохтарын сөп. Арычнай гарантар атын оройуоннарга бала-ча ордөөбүтэ үлэһэ киһи-бит буоллахтарына, биһиги соххо-тарбытыгар саға тутулла сыйдаһаллар.

Түмүктээн эттэххэ, үйэ-лээх таас тутууларынан дьарыктанар көм кэллэ. Маннаһа соххо-тар бэ-йэлэрин көдүүстэһиннэрэ, үтүмнөөхтик дьарыктаны-ларга эрэ наада. Мас ту-туулар ордух хотоннор, өр барбаттарын олох то-лору көрдөрдө. Ол кур-дук, кэли сылларга ту-тубут хотоннорбут үксүлэ-рэ ууга бардылар, иһиһи-таһнары түстүлэр, тимир-дилэр. Үйэлээх тутууга хо-тон механизацията даһаны туһуһа этэ. Таас тутуула-ры олоххо киһилэригэ үлэ-һэ киһирээри турар кир-пинчэ заводун ороһа ула-хан буолаохтаах. Бу завод аһардас оһох кир-пинчэтин эрэ буолбаһа. Тутууга сөптөөх киһиһиһэ-һи эмнэ онороро эрэйил-лэр.

И. КАЖЕНКИН.

Тутууга—тэһими, хаачыстыбаны!
ТААС ТУТУУЛАРЫ ТОБО
БЫТААРДАБЫТЫЙ?

